

EEN ONDERZOEK NAAR DE CORRELATIE TUSSEN DE RESULTATEN VAN HET TOELATINGSEXAMEN EN DIE VAN HET EINDRAPPORT DER EERSTE KLASSE VAN LEERLINGEN DER RIJKSHOGEREBOURGERSCHOOL TE BRIELLE

J. STAAL

Dat het toelatingsexamen voor het v.h.m.o. een goed criterium zou zijn om uit te maken of de kandidaten al of niet geschikt zijn voor het volgen van deze vormen van onderwijs, wordt door velen betwijfeld. Een medewerker aan een pedagogisch-didactisch instituut die ik om informatie vroeg, deelde mij mede, dat het meten van de lichaamslengte even betrouwbare resultaten zou geven en aanmerkelijk minder moeite en tijd zou kosten. Duitse onderzoekingen hebben aangetoond, dat er tussen de resultaten van het examen en die van de middelbare school nauwelijks correlatie bestaat.¹ Het Toelatingsbesluit openbare gymnasia, hogereburgerscholen en middelbare scholen voor meisjes van 22 juli 1965 voorziet dan ook in de mogelijkheid om met andere middelen dan het toelatingsexamen de geschiktheid van de kandidaten voor het v.h.m.o. te bepalen.

Gelden de Duitse resultaten ook voor ons land? Om enigszins een indruk te krijgen heb ik de correlatie berekend van de resultaten van dit examen met die van het eindrapport van de eerste klasse aan de Rijkshogereburgerschool te Brielle van de jaargangen 1960 tot en met 1964.

Daarin konden de resultaten van de afgewezen kandidaten uiteraard niet worden verwerkt. Navraag bij de uloscholen waar de meesten van hen een toevlucht hadden gezocht, leerde echter, dat de afwijzingen wel op goede gronden waren geschied: zij hadden hun lage plaats op de ranglijst ongetwijfeld behouden.²

Verder zijn de geslaagde kandidaten met een jaar ulo-onderwijs achter de rug niet in het onderzoek opgenomen. De ulo bereidt niet voor op het toelatingsexamen - de resultaten van deze groep kandidaten liggen op het examen dan ook beneden het gemiddelde - maar geeft haar „oud-leerlingen” een voorsprong ten aanzien van de te

¹ Walter Schultze, Ueber den Voraussagewert der Auslese-kriterien für den Schulerfolg am Gymnasium. Eine Untersuchung im Auftrag der Max-Traeger-Stiftung. Frankfurt am Main 1964.

² Dit geldt de jaargangen 1960 en 1961. Het onderzoek is later niet herhaald.

behandelen stof in de eerste klasse van de h.b.s. De prestaties van deze leerlingen zijn dus niet met die van de lagere-schoolkandidaten vergelijkbaar. Overigens is het aantal van hen zeer klein: 2 of 3 per jaargang.

Bovendien valt op te merken:

1. De kandidaten zijn afkomstig van zeer verscheiden lagere scholen.

Er zijn tweemansscholen bij en scholen met een speciale opleidingsklas.

2. De examens werden afgenomen in de vakken Nederlands, Rekenen, Aardrijkskunde en Geschiedenis. In de jaren 1960, 1961 en 1962 vervaardigde de r.h.b.s. zelf de opgaven, in 1963 en 1964 werd gebruik gemaakt van die van het Gecombineerd Toelatingsexamen te Maastricht.

3. Voor de berekening van de correlatie konden uiteraard slechts de resultaten van het schriftelijk toelatingsexamen in aanmerking genomen worden.

4. De leerlingen die tot de h.b.s. werden toegelaten, werden verdeeld over drie of vier klassen en kregen les van verschillende leraren. Of dit veel uitmaakt op hun cijfers, waag ik te betwijfelen: het fenomeen van de leerling die voor hetzelfde vak bij de ene leraar een 4 en bij de andere een 8 maakt, is zelden waarneembaar.

5. De hieronder vermelde coëfficiënten zijn rangcorrelatiecoëfficiënten, berekend met de formule van Spearman, (zie bijv. G. Udnyule and M. G. Kendall, 'An introduction to the theory of statistics'. 14th edition, London, s.d., p. 61). De ranglijst van de eerste klasse werd verkregen nadat voor iedere leerling de resultaten voor de vakken Nederlands, Frans, Engels, Algebra, Meetkunde, Biologie, Aardrijkskunde en Geschiedenis van het eindrapport bij elkaar waren opgeteld. Dit eindrapport geeft het z.g. jaarcijfer, dat meestal wordt samengesteld volgens de formule:

$$\frac{1 \times \text{cijfer 1e rapp.} + 2 \times \text{cijfer 2e rapp.} + 3 \times \text{cijfer 3e rapp.}}{6}$$

6

6. Berekend zijn de correlaties van deze ranglijst met de vijftien ranglijsten van het toelatingsexamen: die van ieder der vier geëxamineerde vakken afzonderlijk en van alle mogelijke combinaties die vier vakken.

7. Het is ondoenlijk om de correlatie van het toelatingsexamen met resultaten op langere termijn na te gaan bij een onderzoek, dat zich slechts tot één school beperkt: het verloop onder de leerlingen is daarvoor te groot.

CORRELATIE RANGLIJST EINDRAPPORT EERSTE KLAS EN TOELAATINGSSEXAMEN³⁾

jaar	toegelaaten kandidaten ⁴⁾	N	R	A	G ⁵⁾												
1960	54	0,49	0,55	0,43	0,43	0,47	0,45	0,53	0,33	0,36	0,38	0,38	0,36	0,46	0,20		
1961	59	0,47	0,45	0,46	0,33	0,38	0,43	0,24	0,46	0,34	0,43	0,38	0,32	0,34	0,34		
1962	60	0,58	0,58	0,53	0,62	0,50	0,35	0,65	0,52	0,49	0,38	0,52	0,52	0,15	0,56	0,38	
1963	67	0,59	0,60	0,61	0,50	0,55	0,66	0,52	0,53	0,56	0,57	0,43	0,52	0,73	0,31	0,43	
1964	75	0,49	0,46	0,51	0,42	0,41	0,49	0,38	0,46	0,39	0,43	0,42	0,27	0,42	0,39	0,16	0,31

3 Alle correlaties zijn positief. Het plusteken is weggelaten.

4 Dus min de ulokandidaten.

5 N = Nederlands, R = Rekenen, A = Aardrijkskunde, G = Geschiedenis.

Uit deze cijfers valt op te maken, dat een combinatie van onderdelen een hogere correlatie geeft dan elk onderdeel afzonderlijk. Dat de minst lage resultaten bij het onderdeel Nederlands zijn behaald, behoeft geen verwondering te wekken: dit onderdeel is opgebouwd uit 5 componenten (tekstbegrip, opstel, taalschat, ontleding, dictee), aanzienlijk meer dan de andere.

Geenszins is gebleken, dat de combinatie van Nederlands en Rekenen een betrouwbaarder resultaat zou geven dan de resultaten van de vier vakken Nederlands, Rekenen, Aardrijkskunde en Geschiedenis. Het tegendeel is het geval. Op grond van dit onderzoek zou ik dan ook willen ontraden gebruik te maken van de mogelijkheid genoemd in het Toelatingsbesluit uit 1965 om slechts examen af te nemen in de vakken Nederlands en Rekenen.

Nu kunnen de resultaten van één school belangrijk afwijken van het landelijk gemiddelde. Het zou m.i. aanbeveling verdienen, dat er ook in ons land een *landelijk* onderzoek werd gedaan naar de waarde van de toelatingscriteria.